

ביאורים

עבודת האלוהים שריה"ל מציג בחלק זה בנויה בצורה של מעגלים קבועים בסדרי הזמנים המשתנים. כפי שראינו, החסיד מכוון את כל כוחותיו הגופניים והנפשיים אל היעד - עבודת האלוהים. התנועה הנפשית של החסיד בנויה על עיקרון המכונה בתורת החסידות 'רצוא ושוב'. התנועה המכונה 'רצוא', משמעה התקרבות, הזדככות וניקוי הנפש מחיי החולין המורידים את החסיד מדבקותו בה'. תנועת ה'שוב' מחזירה את החסיד לחיי החולין היומיומיים כשהוא חמוש באנרגיות הרוחניות שאגר במפגש שהיה. תנועת ה'רצוא ושוב' מלווה את החסיד במעגלי החיים השונים. זמני התפילות הם המעגל התדיר ביותר - בכל יום, שלוש פעמים, נפגש החסיד עם ריבונו של עולם, מזדכך ומתרום מעל השפלות שדבקה בו במהלך היום. בסופו של כל שבוע, יום השבת הוא זמן מרוכז שבו האדם מוזכר את ליבו ועוזב לזמן מה את טרדות השגרה השוחקות. מידי כמה חודשים מגיעים מועדי השנה, עוד הזדמנויות להתעלות רוחנית, ושיאה של השנה נמצא ביום הכיפורים - יום הסליחה והתשובה שבו ניתן החסד העצום להזדכך מכל מעשה שנעשה במהלך השנה ולא תאם את רצון ה'. כאשר מלך כוזר שומע את תיאור המעשים שיש לעשות בזמני התשובה הוא אומר שהדברים מוכרים וידועים. החבר מגיב על דבריו ומחזיר אותנו אל הנקודה היסודית העומדת בבסיס הספר ושאליה אנו שבים - גם אם אנו מרגישים באופן כללי מה צריך לעשות, ידיעת הפרטים איננה בידינו! החידוש של הדרכות התורה הוא שהן מובילות אותנו לדעת כיצד מיישמים את הרעיונות הגדולים עד לפרטי הפרטים. ידיעת הפרטים יכולה להתגלות רק על ידי הדרכה אלוהית.

הרחבות

* מעלת התפילה

ובתפלה יטהר נפשו ממה שעבר, ויכין אותה לעתיד. החבר מסביר. שמחד גיסא, התפילה מטהרת את האדם ומסירה ממנו את העכירות שנדבקה בו במהלך היום, ומאידך גיסא, היא מכינה אותו להמשך היום, לעתיד.

הסבר זה של ריה"ל, נכתב על ידי הרב קוק בסגנון שירי בסידורו 'עולת-ראי"ה': "התפילה מבקשת מהנשמה את תפקידה. כשעברו ימים ושנים בלא תפלה ככונה, מתקבצים בלב אבני-נגף רבים, שמרגישים על ידם כבדות-רוח פנימית. וכשרוח הטוב חוזר, ומתנת התפילה נתנת ממרומים, הולכים בכל תפלה ומתפנים אותם המכשולים, והסיכורים הרבים, אשר נקבצו בנחל הנובע של נשמת החיים העליונה, הולכים וסרים. ועם אותה העליה הנשמית, שהיא עולה בכל תפלה ביחס לערך זמנה, אחווים ידועים באים בתור מרפא את חסרון העבר; אמנם לא בבת אחת נמנה החסרון, אבל הולך הוא ומתמלא, והצוהר של התפלה הולך ומגלה את אורותיו." [עולת ראי"ה, התפילה המתמדת של הנשמה ג]

מלבד טעם זה, ישנם טעמים נוספים שניתנים לעניין התפילה. הרמח"ל, בספרו 'דרך ה', מסביר שבשלב שנקבל שפע וברכה, עלינו להכין את עצמנו לכך באמצעות התפילה. אם לא נבקש את השפע ולא נתקרב לקב"ה, לא יימשך אלינו שפע. לכן, מסביר הרמח"ל, הקב"ה, שרוצה בטובתנו, ציוונו להתפלל אליו דבר יום ביומו, על מנת שנוכל לקבל את 'שפע הברכה וההצלחה' כפי מה שאנו צריכים [דרך ה"ד, ה].

שאלות לדין

החבר מונה חלקים בחברה שהפגישה עימם מעצימה את הצורך בטהרת הנפש. ביניהם-חברת הנערים. מה מוכיח את היגיינת הנפש בגיל הנעורים, ממה "מתנער" הנער? מה עלינו לעשות על מנת להתעצם ולגדול בתקופה מיוחדת זו?

החבר מציג את יום השבת כיום של טהרה. מה זה אומר לנו על השבת שלנו, מהי הדרך הנכונה לחוות את יום השבת על מנת שנצא ממנו טהורים יותר?

והסדר הזה לנפש פסדר המזון לגוף, והוא מתפלל לנפשו ונזון לגופו, ונשארת ברכת התפלה עליו עד זמן תפלה אחרת, כהשארות פח סעדת היום עד יסיעד בלילה. והנפש הולכת ונערכת ככל שמתרחק זמן התפלה ממונה, ממה שבא עליה מעסקי העולם, כל שכן אם מביא הצרך לחברת נערים, ונשים, ונאנשים שאינם מהגנים, וישמע מה שיעכיר זך נפשו מדברים מגנים, וישירים שתתרונו הנפש אליהם ולא יוכל למשל בה. ובתפלה יטהר נפשו ממה שעבר, ויכין אותה לעתיד.

המזון היומי לנפש

אחר פן, לא יעבר שביע על סדר זה מבלי שילאו הנפש והגוף, ויצטברו מותרים מעכירים במשך השביע שאי אפשר לטהרם ולנקותם אלא בעבודת ה' יום רצוף עם מנוחת הגוף, וימלא הגוף בשבת את אשר החסיד בשששת הימים, ויתכונן לעתיד, וכן הנפש תזכר במה שהחסידיה בגלל טרדת הגוף, וכאלו היא ביום ההוא מתרפאה ומחלימה מחלי שקדם, ומתכוננת למה שידחה ממונה החלי בעתיד, בדומה למה שהיה עושה איוב בכל שביע בבניו, כמו שאמר: "אולי חטאו בני". אחר פן יתחדש הרפוי החדשי, אשר הוא "זמן פפורה לכל תולדותם", פלומר תולדות החדשים, מארעות הימים, כאמר: "פי לא תדע מה יגד יום".

המזון התקופתי לנפש

אחר פן יתחדשו שלש רגלים, אחר פן יום הצום הנכבד אשר בו הטהרות מחטאי העבר, ויתקן בו מה שהחסידי בימי השבועות והחדשים, ויתנקה הנפש מן המדווחים ההשערתיים והפעסניים והתאנניים, ותשוב בתשובה גמורה מלעצורם בין במחשבה בין במעשה. ואם לא תתכן התשובה מהמחשבה, להתגברות ההרהורים עליה במה שעבר, מזכרון מה ששמעה מימי הנעורים משירים וספורים וזולתם - ותנקה מהמעשה, ותבקש מחילה על ההרהורים, ותקבל על עצמה שלא תזכרם בלשונה, כל שכן שלא תעשם, וכמו שאמר: "זמתי בל יעבר פי". וצומו ביום שהוא מתקרב בו אל ההדמות למלאכים, מופני שהוא מבלה אותו בכניעה ושלמות רוח ועמידה וכריעה ותשבחות ותהלות, וכל כחות הגוף מתענים מהענינים הטבעיים, עסוקים בתורה, פאלו אין בו טבע פהמי. וכך יהיה צום החסיד בכל עת שיצוה, שיתענה בו בראיה ובשמיעה ובלשון, ולא יעסיקם בזולת מה שיקרב אל ה' יתעלה, וכן הפחות הפנימיים פדמוי ומחשבה וזולתם, ויצורף לזה המעשים הטובים.

הצום של החסיד

ו אמר הפזרי: המעשים ידועים.

ז אמר החבר: המעשים ההנהגתיים והחקים השכליים הם הידועים, אבל האלהיים, הנוספים על אלה פדי להתקיים באמה אשר אל חי מנהיגה, אינם ידועים עד שייבאו מאצלו מפרשים ומפרטים. ואפלו אותם ההנהגתיים השכליים, אף כי ידועה עצמותם, הרי אין ידוע שעורם, כי אנו יודעים שהנחוימים וההשתתפות עם הזולת מחיבים, ומוסר הנפש בצום ובשלמות רוח מחיב, והעשק מתעב, והפריצות עם הנשים מחתעבת, והביאה אל קצת הקרובות מתעבת, וכבוד החורים מחיב, וכיוצא בזה, אך הגבלת זה ושהורו כך שיהיה טוב לכל, אינו אלא לה' יתעלה.

הצד הנסתר שבמצוות

ברכת תפילה - השפעת התפילה. **נערכת** - מתלכלכת, נפגמת. **שתתרונו** - שתימשך. **שילאו** - שיתעייפו. **שהיה עושה איוב** - הקריב קורבנות למען בניו. **החדשי** - בראש חודש. **המדווחים** - תעותועים, בלבולים. **ההשערתיים** - שבמחשבה ובסברה. **ואם לא תתכן וכו'** - ואף אם אינו מצליח להתנקות מהרהורים. **זמותי בל יעבור פי** - חשבתי לעשות רעה אך איני אומר זאת בפני. **המעשים ההנהגתיים** - הנקבעים על ידי מנהיגי החברה כדרכי התנהגות ראויים מבחינה חברתית [הערת הרב שילת]. **החוקים השכליים** - שהשכל מורה לקבלם. **האלהיים** - המצוות המביאות לדבקות בה'. **מאצלו** - מאת ה'. **שיעורם** - המינון המדויק, פרטי המצווה.